

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	5
WSTĘP	9
CEL I METODA PRACY	9
STAN BADAŃ	13
UWAGI O KWESTIACH SPORNYCH DOTYCZĄCYCH HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ ROLI ZAKONU KRZYŻACKIEGO	28
HISTORIA ZAKONU KRZYŻACKIEGO I JEGO ARCHITEKTURY ZAMKOWEJ	33
ŁOSY ZAMKÓW KRZYŻACKICH PO 1525 ROKU	46
ROZDZIAŁ I. TYPOLOGIA ZAMKÓW KONWENTUALNYCH W PAŃSTWIE ZAKONNYM W PRUSACH	49
ZAŁOŻENIA NIEREGULARNE ROZPOCZĘTE PRZED 1242 ROKIEM W MIEJSCU WCZEŚNIEJSZYCH BUDOWLI	52
TORUŃ	55
BALGA	66
STAROGRÓD CHELMIŃSKI	69
DZIERZGOŃ	72
WCZESNE ZAMKI NA ZIEMI CHELMIŃSKIEJ O RZUCIE DOPASOWANYM DO UKŁADU TERENU (OKOŁO 1250–1275)	73
POKRZYWNO	73
ZAMEK BIERZGŁOWSKI	79

GRUDZIĄDZ	84
POZOSTAŁE WCZESNE ZAŁOŻENIA	90
PIERWSZE DOMY KONWENTUALNE NA PLANIE CZWOROKĄTA – ZAMKI ZNAD ZALEWU WIŚLANEGO (1270–1300)	93
ELBLĄG	95
POKARMIN	101
MALBORK	106
LOCHSTEDT	127
DOM KONWENTUALNY W KRÓLEWCU I WNEŹRZA ZAMKU W BAŁDZE	131
POWSTANIE KASZTELU – PIERWSZE CZTEROSKRZYDŁOWE ZAŁOŻENIA NA ZIEMI CHEŁMIŃSKIEJ (1280–1300)	141
PAPOWO	144
LPIENIEK	149
ROGÓŻNO-ZAMEK, KOWALEWO POMORSKIE, UNISŁAW I WIELDZĄDZ GOLUB	150 157
„KLASYCZNE” KASZTELE (1300–1330)	167
GNI EW	168
RADZYŃ CHEŁMIŃSKI	178
BRODNICA	192
ROZBUDOWA ZAMKÓW KONWENTUALNYCH NA POMORZU GDAŃSKIM, KUJAWACH I W KŁAJPEDZIE (1325–1350)	203
CZŁUCHÓW	206
ŚWIECIE	212
KŁAJPEDA	222
GDAŃSK	224
TUCHOŁA	232
MAŁA NIESZAWKA	235
PÓŻNE DOMY KONWENTUALNE NA WSCHODZIE PAŃSTWA ZAKONNEGO (1350–1410)	238
OSTRÓDA	243
PORZUCONE SIEDZIBY KONWENTÓW	247
ŁABIAWA	249
TAPIAWA	255

WYSTRUĆ	259
SZCZYTNO	262
NOWE KOMTURIE Z NIEUKOŃCZONYMI SIEDZIBAMI	264
BARCIANY	264
RYN	269
RAGNETA – OSTATNI ZAMEK KOMTURSKI W PRUSACH	274
BUDOWLE ZAKONNE PO 1410 ROKU	284
 ROZDZIAŁ II. REZYDENCJE DOSTOJNIKÓW ZAKONU	 287
Wczesne rezydencje (Starogród Chełmiński, Chełmno, Bałga)	290
Elbląg – siedziba mistrza krajowego (1251–1309 bądź 1324) i siedziba wielkiego szpitalnika (1309–1454)	295
Malbork – siedziba wielkiego mistrza (1309–1457)	301
Królewiec – rezydencja wielkiego marszałka (1312–1525)	337
 ROZDZIAŁ III. PODSUMOWANIE I PERSPEKTYWY BADAWCZE	 347
Ogólna typologia budowli	347
Geneza typu kasztelowego	348
Struktura i elementy architektoniczne domów konwentualnych	350
Układ miasto – przedzamcze – zamek	350
Mury parchamu i gdańska	351
Wymiary domów konwentu	353
Elementy zamku wysokiego	353
Stolpy i wieże główne	353
Wieże narożne i baszty	355
Szczyty	356
Skrzydło wejściowe i skrzydło kościelne	357
Dziedziniec i krużganki	358

UKŁAD WNĘTRZ I ICH FORMY	359
POMIESZCZENIA PIWNIC I PARTERU	359
POMIESZCZENIA KONWENTU W KONDYGNACJI GŁÓWNEJ	359
KOŚCIÓŁ ZAMKOWY	360
REFEKTARZ, KAPITULARZ, DORMITORIUM I MIESZKANIE KOMTURA	361
POMIESZCZENIE POŚREDNIE I ZAKRYSTIA	362
GÓRNE PIĘTRA, GANKI OBRONNE, ELEMENTY OBRONNE	364
FORMY SKLEPIEŃ WNĘTRZ	365
MATERIAŁ I SPOSÓB BUDOWANIA	367
PRODUKCJA CEGIEŁ W PRUSACH	367
WIELKOŚĆ CEGIEŁ I WĄTKI MURU	369
RZEŹBA ARCHITEKTONICZNA I INNE RODZAJE DEKORACJI ZAMKÓW	371
FRYZY Z PŁYTEK TERAKOTOWYCH, MASWERKI I INNE HORYZONTALNE ELEMENTY PODZIAŁU BRYŁY BUDOWLI	372
GLAZUROWANE KSZTAŁTKI I FRYZY LITEROWE	373
DEKORACJE Z ZENDRÓWEK	375
ZLECENIODAWCY I ARCHITEKCI	377
PERSPEKTYWY BADAWCZE	384
SŁOWNIK TERMINÓW ARCHITEKTONICZNYCH	387
WYKAZ WAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW	391
BIBLIOGRAFIA	393
INDEKS OSÓB	451
INDEKS MIEJSCOWOŚCI	457
NOTA O ILUSTRACJACH	465